

İLAÇLARIN GIDALAR, ALKOL VE SİGARA İLE ETKİLEŞMESİ

Etkileşme, en az iki veya daha fazla maddenin birlikte kullanılması, yani vücutta bulunması halinde birbirlerinin etkisini kalitatif (nitel) ve kantitatif (nicel) olarak değiştirmesidir. Bu değiştirme ilaca artı değer kazandırabileceği gibi (baktrim + sulfonamid grubu bazı ilaçlar, antihipertansif + diüretikler) hiç istenmeyen ve çok ciddi zehirlenmelere ve hatta ölümcül sonuçlara da neden olabilir. Bunlara ait en çarpıcı örnekler; aminoglikozit grubu ilaçların (kanamisin, gentamisin, neomisin, streptomisin vb. gibi) sefalosporinler, siklosporin, diüretikler ile; allopurinolün siklofosfamid ile, beta-blokerlerin (propranolol vb.) teofilin ile; kortikosteroidlerin aşular ile, karbamezepin'in lityum ile; siklosporin'in pravastatin, simvastatin gibi HMG-CoA redüktaz inhibitörleri ile; dijital ürünlerinin (digitoxin, digoxin gibi) nöromusküler blokerler ile; metronidazolün disulfram ile olduğu gibi; çok tehlikeli ve potansiyel etkileşmelerin yanında daha az tehlikeli, ancak yinede insan sağlığı açısından olumsuz ilaç-ilaç etkileşmeleri örnekleri çok fazladır. Bu nedenle eğer mutlaka bir kaç ilaç bir arada kullanılacak ise bir hekimin, eğer bulunmaz ise bir eczacının denetiminde veya gözetiminde bu işlem yapılmalıdır.

Gıdalar ile absorpsiyonu (emilimi) azalan, dolayısıyla yemekten önce, yani aç karnına, alınması önerilen ilaçlar arasında en çok kullanılanlardan; aspirin, eritromisinlerin çoğu, kloramfenikol, oksitetrasiklin, tetrasiklinler sayılabilir. Gıdalar ile absorpsiyonu artan ilaçlar ise yukarıda bahsedilen gruba kıyasla çok fazladır. Ayrıca gıdalar ile emilimi etkilenemeyen ilaçlar da (penisilin ve sulfonamidlerin çoğu) oldukça fazladır. Bu nedenle özel bazı durumlar dışında denebilir ki, ilaçların genel olarak tok karnına alınmalarının onlardan yararlanım daha fazla olması açısından uygundur. Dolayısıyla eczanelerimizde eczacılarımız tarafından ilacın tok karnına alınması şeklinde hasta kişiye yapılan tavsiye uygundur, yerindedir. Bazı özel durumların da gerek eczacının bilgisi sayesinde, gerekse ilacın prospektüsü kanalı ile hasta kişiye iletiildiği, bu konuda hasta ve yakınlarında duyarlı olmaları gerektiği unutulmamalıdır.

Tehlikeli kontrendikasyonlarda bazı çarpıcı örnekler de şöyle sıralanabilir;

MAOI (Monoaminoksidaz inhibitörleri) ile L-dopa, pethidin, SSSUI (Santral Sinir Sistemini Uyarıcı İlaçlar: (Fluoksetin, fluvoksamin vb. gibi) simpatomimetikler (endirekt/öksürük., soğukalgınlığı ilaçları), tiramine zengin gıdalar (fermente peynir, tulum peyniri, ekşimiş yoğurt, krema, sığır ve tavuk karaciğeri, havşar, salamura balık, soya fasulyesi, bakla, muz, avakado, bira, şarap gibi fermente olmuş içkiler, mayalanmış ürünler).

Süt ve sütlü yiyecekler ile alınmaması gerekenlere örnekler-demir tuzları, eritmisin, florürler, oksitetrasiklin, penisilinlerin çoğu, tetrasiklinler (doksisisiklin ve minosiklin hariç).

Alkol ile birlikte kesinlikle alınmaması gereken 300 kadar ilaç etken maddesi bulunmaktadır. Bunlardan oluşturulmuş değişik ilaç şekillerini düşünür isek 2000-2500 civarında piyasaya ilacı, yani mevcut sirküle eden (piyasada dolaşan) ilaçların yarısından fazlasının alkol ile (alkol alımından önce, birlikte ve sonra) kesinlikle alınmaması gerekir.

Sigara ile birlikte kullanılmaması gerekenler insulin (kan şekeri düşürücüsü) ağız yolu ile alınan kontraseptivler (doğumu kontrol-döllemeyi engelleyici) H₂-reseptörleri (famotidin, simetidin) diflunisal (bir salisilik asit difloro türevi) ve kafein (kahve veya çay ile birlikte sigara içimi sakıncalı olabilir).

Prof. Dr. Erden GÜLER

Not: Alkol + ilaç etkileşmesinin vahim sonucuna güncel bir örnek 06 Aralık 1998 tarihli gazetelerde yer almış ve yabancı bir hava yollarına ait uçakta alkol alıp taşkınlık yapan yolcuya sorun çıkarmaması için sakinleştirici iğne yapılıncaya alkol + ilaç etkileşimi sonucu kişi hipotansiyondan uçakta ölmüştür.